

Nada postoji i u beznadu

Promocija studenata Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove
(6. 11. 2014.)

*Mate Babić**

Dragi diplomanti. Lijepo Vas pozdravljam i čestitam na završenom studiju. Završili ste studij. Zato ćete dobiti diplomu. Ići ćete u život i primjenjivati ono što ste ovdje naučili. A naučili ste puno. Možda toga još niste ni svjesni. Naučili ste raditi jer se samo radom mogu ostvarivati postavljeni ciljevi. Naučili ste razmišljati o mnogim problemima. Naučili ste se etički ponašati. Naučili ste da trebate cijeniti dostojanstvo svake ljudske osobe. Da treba pomagati onima kojima je to potrebno i još mnogo toga. Sada ćete ići u realni svijet potražiti posao kako biste primijenili ovdje stečena znanja. Međutim, suočit ćete se sa okrutnom stvarnošću. Ne će biti lako naći posao. Situacija u Hrvatskoj je teška. Privredna aktivnost, ili BDP opada. To rezultira porastom nezaposlenosti. Osobito mladih ljudi, jer je oko 50% mladih između 20 i 35 godina nezaposleno. Zato mladi ljudi odgađaju stupanje u brak, jer se boje preuzeti odgovornost u situaciji kad su nezaposleni i kad nemaju dohotka. Zato broj novorođenih u Hrvatskoj opada, pa uz dani broj umrlih, broj stanovnika se smanjuje. Imamo demografski pad. A to nije dobro. Mnogi pokušavaju tražiti posao u inozemstvu. I to često najkvalitetniji školovani, mladi ljudi. To je veliki ekonomski gubitak za Hrvatsku jer ljude u čije smo školovanje uložili znatna sredstva, a nismo im omogućili zaposlenje, dajemo besplatno našoj konkurenciji. To stvara i loša očekivanja za budućnost. To stvara pesimizam, apatiju i beznade. Beznade ubija inicijativu svakog pojedinca. To potiče letargiju i još povećava beznade. Iz ovoga stanja trebamo izaći. Ali da bismo izašli iz ovoga stanja treba naći i ukloniti uzroke koji su do njega doveli. Zato si postavimo pitanje zašto je do ovoga došlo. Čut ćete od onih koji su preuzeli upravljanje državom da za ovo stanje okrivljuju svjetsku ekonomsku krizu, ili prethodne vlade. Nitko neće da preuzme odgovornost za ovo loše stanje, nego odgovornost svaljuju na druge.

Za ovo stanje nisu nam drugi krivi. Sami smo krivi. Evo zašto: Glavni uzrok ovom stanju je loše upravljanje zemljom. Da bismo odgovorili na pitanje zašto je loše upravljanje dovelo do ovakvog stanja, podimo od jedno-

* Prof. dr. sc. Mate Babić. Adresa: Jordanovac 113, 10000 Zagreb. E-pošta: mbabic@cfzg.hr

stavnih činjenica iz ekonomije. Efikasnost svake privrede ovisi o efikasnosti njezinih poduzeća. A efikasnost državnih poduzeća u Hrvatskoj je slaba. Ta poduzeća stvaraju gubitke. Zašto? Loše upravljanje poduzećima dovelo je do njihove neefikasnosti i gubitaka. Zašto? Zato jer su upravitelje poduzeća (direktore) imenovali političari koji su dobili vlast, i to po principu političke podobnosti, a ne sposobnosti. A to je suprotno temeljnim načelima teorije upravljanja, izraženu pravilom »Pravi čovjek na pravo mjesto«. Sjetite se priče o upraviteljima iz Novog zavjeta (Mt 25). Vlasnik je, (neovisno o tome je li vlasnik bio pojedinac privatnik, ili kralj, dakle država), povjerio na upravljanje svoj imetak trojci upravitelja. Jednome pet talenata, drugome dva, a trećemu jedan. Svakome prema njegovim sposobnostima. Dakle princip je upravljanja poduzećima da se poduzeća na upravljanje povjeravaju upraviteljima prema njihovim sposobnostima, a ne prema političkim podobnostima. Zato se upravitelji trebaju nagrađivati (ali i kažnjavati) prema rezultatima rada. Onaj upravitelj koji nije znao upravljati i nije ništa »privredio«, nije povećao vrijednost imetka kojim je upravljao, kažnjen je, smijenjen. Ako ovo načelo primijenimo na upravljanje državnim poduzećima ona će postati efikasnija, neće imati gubitaka. Ostvarivat će zaradu i investirati ju u otvaranje radnih mjesta, povećat će se privredna aktivnost, smanjit će se nezaposlenost, povećat će se dohodak i nestati (ili barem smanjiti) uzroci ovog stanja. Način upravljanja državnim poduzećima u Hrvatskoj i u ostalim socijalističkim zemljama kojim se za direktore poduzeća postavljalo podobne koji nisu bili i sposobni, rezultirao je sintagmom da je država loš vlasnik. Zaključak koji se nametao iz takvog načina upravljanja bio je da je država loš gospodar i da se državna poduzeća trebaju privatizirati pa će se njihova efikasnost povećati. U Hrvatskoj je mnoštvo državnih poduzeća privatizirano, ali se efikasnost nije povećala. Dapače, proces privatizacije rezultirao je gubitkom preko 380.000 radnih mjesta.

Dakle, privatizacijom državnih poduzeća nije se povećala njihova efikasnost. Kao što smo vidjeli iz Svetog Pisma, a i ekonomska teorija to potvrđuje, za efikasnost privrede bitno jer upravljanje, a ne vlasništvo. Zato treba mijenjati upravljanje, a ne titulara vlasnika. Tko će to napraviti? Političari koje je narod izabrao. Zato su za ove rezultate odgovorni prije svega političari. Ali i narod koji ih je na demokratskim izborima izabrao da u njegovo ime upravljaju zemljom. Sad dolazimo do rješavanja glavnog uzroka ovih problema u Hrvatskoj i uloge svakog pojedinca u traženju rješavanja. Budući da u demokraciji svaki odrasli građanin ima pravo birati (i biti biran), svaki od nas može svojim nastojanjem utjecati da se izaberu oni koji će zemljom upravljati, a ne ju rasprodavati. Zato je naša odgovornost za opće dobro i aktivno sudjelovanje na izborima na kojima ćemo birati one za koje smo uvjereni da će raditi na promicanju općeg interesa, a ne samo svoga privatnoga ili stranačkoga. Sigurno ćete se upitati kako ja kao pojedinac, jedinka među mnogima mogu utjecati na odluku? Sjetimo se velikog hrvatskog pjesnika: »Taj san u slapu da bi mogao sjati, i moja mala kaplja pomaže ga tkati«. Svaki

naš glas ima jednaku važnost. Svatko od nas može bar malo pridonijeti izlasku iz ove krize. Ako to učinimo, onda sinergijski efekt može biti značajan.

Izlaz iz krize postoji. Mi ga trebamo pronaći i riješiti, a ne očekivati da naše probleme riješe drugi (EU ili netko treći). Mi to možemo. Imajte vjere da možete mijenjati ovu situaciju radeći onako kako su vas ovdje učili. Ako izgubite samopouzdanje i vjeru u sebe, potonut ćete kao Petar kad je hodao po vodi. Imajte i vjeru i hrabrost da u zbilju pretačete ona načela koja ste ovdje naučili. Ne bojte se hrabro ispunjavati svoje zadaće odgovorno, etički i dostojanstveno. Svojim radom sijte nadu. Tako ćete i vi pomoći da se nade izlaz iz ove krize i pokazati da i u beznadu ima nade.